



Stockholm
20 april 2020

Vattenfall Vindkraft AB och
Green Wind Consulting AB

Naturskyddsföreningens synpunkter på Vattenfalls Stora Middelgrund Offshore Wind Farm gällande samrådsunderlaget och kommande MKB

Övergripande kommentarer

Naturskyddsföreningen arbetar aktivt för omställningen till ett helt förnybart elsystem. I vår vision för energisystemet till 2040 räknar vi med 90 TWh vindkraft, varav en betydande del kommer vara belägen till havs. Med sin höga elproduktion, tack vare större vindkraftverk och starkare vind, samt möjlighet att lokaliseras i södra Sverige, där behovet är störst, ser Naturskyddsföreningen havsbaserad vindkraft som en viktig tillgång i Sveriges energi- och klimatomställning. Precis som med landbaserad vindkraft är dock lokaliseringen av den havsbaserade vindkraften avgörande för om den kan anses vara lämplig.

Naturskyddsföreningen säger generellt nej till vindkraft inom Natura 2000-områden, såväl på land som till havs. Det föreslagna projektet ligger helt inom ett Natura 2000-område, som dessutom är skyddat som Oskar och Helcom MPA. Området har en hög biologisk mångfald med många skyddsvärda och hotade arter och är relativt opåverkat från mänsklig aktivitet. Sådana områden råder det brist på i svenska vatten. Om de internationella förhandlingarna om fiskeregleringar i området blir framgångsrika, kommer hela Natura 2000-området att medföra skydd mot bottentrålning. Dessutom kommer ett fiskefritt område att inrättas på samma plats som vindkraftsparken planeras. Mot bakgrund av detta anser Naturskyddsföreningen att Stora Middelgrund inte är en lämplig lokalisering av vindkraft.

I underlaget framställs **nollalternativet** som den mindre vindkraftsparken som tidigare har beviljats tillstånd enligt lagen om Sveriges ekonomiska zon, med 108 vindkraftverk. Eftersom den inte har beviljats Natura 2000-tillstånd är nollalternativet istället att ingen park byggs i området. Detta nämns i förbigående på sida 9, men annars benämns den mindre parken som nollalternativet genomgående i samrådsunderlaget. Detta anser vi vara missvisande. Naturskyddsföreningen vill därför råda Vattenfall att i sin miljökonsekvensbeskrivning utgå från att ingen park byggs som *enda* nollalternativ. I det fall Vattenfall inte skulle erhålla ett Natura 2000-tillstånd för huvudalternativet, vill föreningen även understryka förpliktelsen att söka ett Natura 2000-tillstånd enligt 7 kap. 28 a-b §§ miljöbalken för den ursprungliga planen. Ett tidigare miljö tillstånd från annan lagstiftning innan området utnämndes till Natura 2000 kan inte föregripa att en Natura 2000-prövning genomförs¹.


I underlaget hänvisas det ofta till att olika miljöpåverkan ska utredas i MKB:n. Dock framgår det inte om Vattenfall anser att det underlag som hittills har tagits fram i form av olika


¹ EU-domstolens avgörande C-226/08, *Stadt Papenburg*



Naturskyddsföreningen

inventeringar och rapporter är tillräckligt, eller om man avser att utöka dessa.

Naturskyddsföreningen vill belysa vikten av att MKB:n måste kunna visa på underlag som möjliggör för länsstyrelsen att **skingra allt rimligt vetenskapligt tvivel om**  en planerad vindkraftsparkens påverkan på området².

En **säsongsanpassning av anläggningsfasen**  av vindkraft till havs kan minska den negativa påverkan från uppgrumling av sediment och bullerskador. I Stora Middelgrund förefaller det tämligen svårt att säsongsanpassa anläggningsfasen så att skyddsvärda arter inte störs på betydande sätt. Exempelvis skiljer sig lekperioden i tid för två fiskarter i området; torsk leker januari-april och tunga april-juni³. De högsta tätheterna av tumlare i området är under våren och sommaren och för sillgrissla och tordmule är området viktigt som övervintringsområde⁴.

Specifika synpunkter

Naturskyddsföreningen har förståelse för att ett samrådsunderlag inte på samma sätt kan redogöra för påverkan på miljön såsom en miljökonsekvensbeskrivning kan göra. Dock ser vi en del brister i underlaget som måste adresseras i en MKB. I punkterna gällande påverkan på naturvärden beskriver vi även mer detaljerat varför vi inte anser att lokaliseringen av parken är lämplig.

Närliggande vindkraftsparker och kumulativa effekter

Underlaget redogör endast för den danska vindkraftsparken Anholt och den svenska tillståndsgivna parken Kattegatt Offshore som närliggande parker från vilka kumulativa effekter ska beskrivas. Naturskyddsföreningen vill understryka att även andra verksamheter och generell miljöpåverkan såsom klimatförändringar måste beaktas i en MKB. Dessutom saknas i underlaget en beskrivning av bolaget OX2:s planer på vindkraftsutbyggnad av parkerna Galatea-Galene i Kattegatts utsjö.

Områdesskydd

Endast områdesskydd enligt 7 kap. MB beskrivs i underlaget. Stora Middelgrund och Röde bank är även ett skyddat område under Helsingforskonventionen (Helcom) och Oslo-Pariskonventionen (Ospar). Dessa skyddsformer (Helcom MPA och Ospar MPA) nämns endast som upptaget av Länsstyrelsen i Hallands län. Naturskyddsföreningen vill belysa att det är regeringen som beslutar om vilka områden som ska anmälas till Helcom respektive Ospar för att ingå i respektive nätverk av skyddade områden. Sverige har i sådana områden åtagit sig att långsiktigt bevara områdenas naturvärden⁵. Således anser vi MKB:n även måste redogöra för påverkan på skyddsvärda naturtyper och arter inom Helcom och Ospar. Detta för att underlätta

² NJA 2013 s. 613

³ https://www.slu.se/globalassets/ew/org/inst/aqua/externwebb/sidan-publikationer/resursoversikten/fisk_och_skaldjursbestand_2019_final.pdf

⁴ <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.2c30d6f167c5e8e7c0122e/1545300009591/Bevarandeplan%20Stora%20Middelgrund%20och%20R%C3%B6de%20bank.pdf>

⁵ <https://www.havochvatten.se/hav/fiske--fritid/skyddade-omraden/skyddade-omraden/skydd-av-vardefulla-kust--och-havsomraden.html>



Naturskyddsföreningen

länsstyrelsens bedömning av påverkan, eftersom länsstyrelsen är ansvarig för skydd av Helcom och Ospar MPA:s⁶.

Påverkan på fisk

Naturskyddsföreningen ställer sig starkt frågande till påståendet som görs i underlaget att "projektområdet har relativt låga tätheter av fisk och därmed ett lågt värde på ekologisk funktion" (s. 22). På vilka grunder har denna slutsats dragits? Vilken data har tagits fram från området och jämförts med andra, närliggande områden? Det framgår inte och gör det därför omöjligt att bedöma för utomstående. Om påståendet baseras på Naturvårdsverkets rapport om inventeringar av utsjöbankar från 2010⁷ vill Naturskyddsföreningen påpeka att rapporten beskriver att "den totala tätheten av fisk var låg, vilket bidrog till ett relativt lågt värde för kriteriet ekologisk funktion" (s. 125). I rapporten framgår att Stora Middelgrund har jämförts med andra utsjöbankar i Kattegatt lägre individtäthet av fisk. Därmed inte sagt att den ekologiska funktionen är låg, det är snarare tvärtom. Utsjöbankar är ofta artrika områden som ofta agerar refugier för arter som trängts undan från mer kustnära områden pga. exploatering eller annan miljöstörning⁸. Enligt Naturvårdsverket är Stora Middelgrund ett livshistoriskt betydelsefullt område för fisk och 37 olika arter påträffades under deras inventering 2008⁹. Det stärks av att området dessutom anses extra viktigt för att säkerställa ett fungerande nätverk av skyddade områden i hela Kattegatt-Skagerrak, vad avser larvspridning av olika arter, däribland flera fiskarter¹⁰. Mot bakgrund av detta förefaller det tämligen orimligt att påstå att området har ett lågt värde på ekologisk funktion vad avser fisk.

Som beskrivs i underlaget är området ett lekområde för flera olika fiskarter, däribland torskpopulationen i Kattegatt. Utbyggnad av vindkraft kan både genom uppgrumling och ljudstörningar påverka lek och överlevnad av ägg och larver negativt. Risken är framförallt påtaglig i rekryteringsmiljöer för hotade arter eller populationer med låg beståndsstatus¹¹, såsom torsken i Kattegatt¹². Sådan påverkan kan därför underminera en eventuell positiv effekt av att vindkraftverk utgör artificiella rev.

Det är bra att Vattenfall avser att låta "Medins" utreda vilka arter som kan bedömas leka i området. Vi förutsätter även att utredningen kommer att undersöka hur lekperioderna för olika arter förhåller sig tidsmässigt till varandra. Föreningen anser dock inte att det är tillräckligt med en litteraturstudie över relativt gamla inventeringar av fisk i området, förallt inte om en låg individtäthet används som argument för att området har låg ekologisk funktion.

⁶ <https://www.havochvatten.se/hav/fiske--fritid/skyddade-omraden/skyddade-omraden/skydd-av-vardefulla-kust--och-havsomraden.html>

⁷ <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/978-91-620-6385-6.pdf>

⁸ <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5576-3.pdf>

⁹ <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/978-91-620-6385-6.pdf>

¹⁰ Moksnes et al. (2014). Larval connectivity and ecological coherence of marine protected areas (MPAs) in the Kattegat-Skagerrak region. Havsmiljöinstitutet rapport 2014:2

¹¹ <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6488-4.pdf?pid=3796>

¹² https://www.slu.se/globalassets/ew/org/inst/aqua/externwebb/sidan-publikationer/resursoversikten/fisk_och_skaldjursbestand_2019_final.pdf



Naturskyddsföreningen

Påverkan på tumlare

Stora Middelgrund är ett viktigt födosöksområde, utgör en möjlig uppväxtmiljö för unga tumlare och är viktigt för könsmogna honor¹³. Enligt bevarandemålen för området ska tumlare kunna utöva sina naturliga beteenden utan att störas av antropogena verksamheter¹⁴. MKB:n måste därför kunna säkerställa att projektet inte medför sådan påverkan.

Naturskyddsföreningen anser inte att det är tillräckligt att använda en modelleringsstudie samt akustiska mätningar från tumlare på den danska sidan av Stora Middelgrund för att kunna avgöra påverkan på den svenska sidan. Bättre vore att Vattenfall bekostade en akustisk studie på den svenska sidan.

Påverkan sjöfågel

Stora Middelgrund bedöms som ett internationellt viktigt övervintrings- och rastplats för tordmule och sillgrissla¹⁵. Undvikande beteende har konstaterats av både sillgrissla och tordmule från områden med vindkraftsparker¹⁶. En MKB måste därför utreda risken för en sådan undanträngningseffekt, samt vad konsekvenserna av en undanträngningseffekt blir på arterna i ett vidare perspektiv, eftersom området är internationellt viktigt för båda.

Påverkan bottenhabitat

Den biologiska mångfalden av bottenfauna på Stora Middelgrund är hög. I underlaget framgår det att vindkraftsverken främst kommer att etableras på sublittorala sandbankar i området och att rev ska undvikas. Området har inte genomgått en grundlig kartering. Nyligen hittades den högst ovanliga livsmiljön bubbelrev (1180) på Stora Middelgrund och det framgår av rapporten att det troligtvis finns fler lokaler än vad som hittills hittats¹⁷. Utöver detta hyser Stora Middelgrund lokaler av hästmusslor som kan bilda biogena rev. Naturskyddsföreningen vill belysa vikten av en noggrann kartering av området för att undersöka var de olika naturtyperna finns. Om det inte är genomförbart för hela området, anser vi att botten åtminstone grundligt undersöks i de områden varje vindkraftsverk ska etableras. För detta är inte videofilmning tillräckligt utan undersökning av grävande bottenfauna krävs, exempelvis bottenhugg. Vi vill dock påpeka att bevarandemålen avser att områdets naturtyper ska få utvecklas och bevaras i naturligt skick, varför det är svårt att motivera att en vindkraftspark inte kommer att ha negativ inverkan på bevarandemålet. Mosaiken av naturtyper bidrar även till den biologiska mångfalden i området. Utöver detta ska tilläggas att rättspraxis från EU-domstolen visar att

¹³ Teilmann, J., Sveegaard, S., Dietz, R., Petersen, I.K., Berggren, P. & Desportes, G. 2008. High density areas for harbour porpoises in Danish waters. National Environmental Research Institute, University of Aarhus. 84 pp. - NERI Technical Report No. 657. Available at <http://www.dmu.dk/Pub/FR657.pdf>.

¹⁴ <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.2c30d6f167c5e8e7c0122e/1545300009591/Bevarandepplan%20Stora%20Middelgrund%20och%20R%C3%B6de%20bank.pdf>

¹⁵ <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.2c30d6f167c5e8e7c0122e/1545300009591/Bevarandepplan%20Stora%20Middelgrund%20och%20R%C3%B6de%20bank.pdf>

¹⁶ <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6740-3.pdf?pid=19704>

¹⁷ Länsstyrelsen i Hallands län. (2020). Inledande studier av bubbelrev på Stora Middelgrund Rapport från undersökningar 2019. Meddelande 2020:5. ISSN 1101– 1084. ISRN LSTY-N-M--20/5–SE



Naturskyddsföreningen

förlust av en liten del av ett skyddat habitat kan vara tillräckligt för att områdets integritet ska påverkas negativt och en verksamhet inte ges Natura 2000-tillstånd¹⁸. En MKB måste därför kunna påvisa att områdets integritet, dvs. de ekologiska strukturer och funktioner som krävs för att området fortsatt ska utvecklas måste vara intakta.

För Naturskyddsföreningen dag som ovan:

Naturskyddsföreningens rikskansli,

Therese Jacobson,
Avdelningschef hav, vatten och miljögifter

David Kihlberg
Avdelningschef klimat och juridik

Johanna Källén Fox
Sakkunnig marint områdesskydd

Kristina Östman
Sakkunnig energi

Havsnätverket Laholmsbukten,

Bo Hansson

Halmstads Naturskyddsförening

Kristin Lundquist, ordförande

Naturskyddsföreningen Falkenberg

Per Ranebo

Södra Hallands Naturskyddsförening

Kerstin Seger, ordförande

¹⁸ EU-domstolens avgörande C-258/11, *Sweetman*